

Misionar u zemlji dijamanata

Svjedočanstvo iz centralne Afrike

Stigavši u Afriku imao sam veliki zanos i bio sam spreman prihvatiti sve uvjete života, ma kakvi god oni bili. Moram priznati: uvjeti su bili puno bolji nego što sam očekivao. Došao sam među svoje fratere koji su imali iskustvo življenja u Africi, a to mi je davalo veliku sigurnost. U početku mi je sve bilo zanimljivo i drugačije nego u Europi.

**Fra Stojan Damjanović,
Visovac**

- samostanski vikar

Uvijek su aktualne i zanimljive teme o Africi i svim događanjima na tom kontinentu, gdje sam bio 13 godina misionar. Iskustvo kroz tolike godine provedene u misijama moglo bi nekom, osobito mladima, biti poticaj za misionarsko djelovanje na duže ili kraće vrijeme.

Slapovi Zrinskih u Kongu

Prvo ću predstaviti Afriku i zemlju u kojoj sam proveo misijske dane. Afrika je po veličini drugi kontinent na svijetu. Ima oko 30 milijuna km², tri puta je veća od Europe. Ta velika površina ima mnogo vode, a stanovništvo Afrike ima ozbiljnih problema s vodom za piće. Spomenut ću neka velika jezera i rijeke: Viktorijino jezero (veće je od naše Hrvatske), jezera Tanganyka, Malawi i Čad. Zatim rijeke: Nil (dug 6.690 km) i Zair (4.630 km). Većina afričkog stanovništva ima klimu s dva godišnja doba, ili bolje rečeno s dvije sezone: sušnom i kišnom. Tijekom cijele godine, i u kišnoj i u sušnoj sezoni, jako je vruće. Dakle, nema leda i zime, što bi uništilo bakterije. Zato su vode onečišćene i nije ih pametno piti. Takvu vodu prije pića treba prokuhati i propustiti kroz filter. Misionari i o tome moraju voditi računa

– ukazivati na važnost prokuhanja vode prije pića. Ako to nije dovoljno, domaćici u obitelji se kaže da se treba isprovjediti ako daje vodu djeci koju nije prokuhala. Iskustvo je pokazalo koliko neprokuhana voda može biti opasna po zdravlje.

Država Kongo (prije Zair) nalazi se u centralnoj ili ekvatorskoj Africi. Kongo je ogromna zemlja, površine 2.345,409 km². Ima oko 60 milijuna stanovnika. To su većinom Bantu-crnaci. Bantu plemena pripadaju centralnoj Africi, ima nešto i sudanskih crnaca, Nilota i Pigmejaca. Glavni grad Konga je Kinshasa s oko 6 milijuna stanovnika. Zanimljivo je primijetiti da se u Kongu u zadnji 30 godina stanovništvo udvostručilo. Ljudi se bave većinom poljoprivredom i stočarstvom kao i u drugim djelovima Afrike. Zemlja je izuzetno bogata prirodnim bogatstvima od kojih stanovnici nemaju nikakve koristi, nego samo probleme, zbog čega se tamo i događaju ratovi.

Povijest kršćana u Kongu je dosta neobična. U XIV. st. formirana je zemlja Kongo. Domaće poglavice *mwami* (kralj) 1491. god. primaju krštenje. Prvi misionari koji su došli u područje Konga bili su franjevci kapucini,

Mislim da je najbolje što smo mogli napraviti kao misionari to što smo odgojili i pripremili domaće mladiće za fratere i svećenike, koji će sve započeto nastaviti i napravljeno održavati. Da nismo imali svojih nasljednika u misiji nakon povratka u domovinu, sve bi se to srušilo i išlo unatrag; kako duhovno tako i materijalno.

koji su krstili plemenske poglavice *mwami*. To je bio početak trgovine i razmjene robe Europe i Konga. Prvi poglavica koji se krstio zvao se Nizinga Mvemba – *mwami*. Bio je iz plemena Ba-kongo, a na krštenju je dobio ime Alfonso I. Bio je uvjereni kršćanin i borio se protiv trgovine robljem. Zbog takvih njegovih uvjerenja i zasluga papa Lav X. posvećuje u Rimu njegova sina Kinu Mvemba (kršteno ime Henrik) za biskupa u Africi. On je bio prvi biskup crnac u Africi.

Obećavajući početak u Africi nije se mogao razvijati normalno zbog tropskih zaraznih bolesti, među kojima je najveći problem donosila malarija. Naime, mnogi su umirali od malarije, što je iziskivalo veliki oprez. Neki misionari, koji su se odvažili ići s trgovcima, nisu se nikad vratili u Europu. Poseban je problem kada se ostane duže u takvim tropskim područjima. Čovjek se iscrpi, a tada malarija napada. Kad se od nje prividno izliječis i opo-

raviš, ona samo čeka da se premoriš i oslabiš, pa evo je ponovo. Svi smo mi misionari u Africi imali malariju: netko više, netko manje puta. Ja sam je imao 15 puta. Sreća što danas ima raznih lijekova, pa kada se koriste pravovremeno u pravilu nema posljedica. Malarija je bila jedan od razloga da duže vrijeme u Kongu nije bilo misionara, pa su domaći kršćani ostali u manjini i sačuvali svoju vjeru.

U XIX. stoljeću počinje kolonizacija Konga. U tom vremenu mnogi istraživači istražuju područje današnjeg Konga. Privlačilo ih je putovanje uz najveću rijeku Kongo. U tim skupinama istraživača bio je i jedan Hrvat, Dragutin Lerman (1863.–1918.) iz Požege. On je bio i vođa ekspedicija i otkrio je velike slapove na rijeci Kuili, i nazvao ih „Slapovi Zrinskih“. Tako su se zvali sve do 1974. god., kada je predsjednik Mubutu izvršio tzv. *zairizaciju* u zemlji i ukinuo sva bjelačka imena. Lerman nam je još poznat

po *Pismima iz Afrike*. Kada su na Berlinskom kongresu europske zemlje dijelile Afriku, današnji Kongo je pripao belgijskom kralju Leopoldu II. On je Kongo proglasio državom i bio njezin poglavar. Već 1960. god. Kongo postaje samostalna država, oslobođena kolonijalne uprave. God. 1965. mladi general Mubutu, zavjerom i uz podršku zapadnih sila, državnim udarom preuzima vlast i staje na čelo republike i vlade. Državu je podijelio u 8 regija, a glavni grad Kinshasu proglašava zasebnom regijom. Nadalje, svaku regiju podijelio je na 24 manje regije i 133 zone. Današnje Kongo ima 9 crkvenih pokrajina – metropolija. Od 60 milijuna stanovnika Konga preko 50% je katolika. Na čelu nadbiskupije Bukavu, u kojoj sam proveo 13 god. misionarskog rada, danas je Franjo Ksaveru Marayiji. Dobro smo se poznavali i prije imenovanja za nadbiskupa.

Život na 2.000 m

Stigavši u Afriku imao sam veliki zanos i bio sam spreman prihvatiti sve uvjete života, ma kakvi god oni bili. Moram priznati: uvjeti su bili puno bolji nego što sam očekivao. Došao sam među svoje fratre koji su imali iskustvo življenja u Africi, a to mi je davalo veliku sigurnost. U početku mi je sve bilo zanimljivo i drugačije nego u Europi. Sve te razlike su mi više činile zadovoljstvo i bile zanimljive, nego što su mi pravile poteškoće. Naša misija Luhwijnja smještena je na nadmorskoj visini od točno 2.000 m, a mi smo bili u dolini. Brda oko nas su se dizala i do 3.000 m. Klima je bila, zahvaljujući upravo većoj nadmorskoj visini, ugodna, tj. ni previše vruće ni previše hlad-

Fra Stojan i fra Ilija s mladim Kongoancima

no. Pošto smo bili blizu ekvatorske crte, dan je trajao 12 sati, a noć 12 sati. Imali smo samo dvije sezone: kišnu i sušnu. Kišna sezona trajala je 8-9 mjeseci, a sušna 3-4 mjeseca. Tijekom svih 12 mjeseci za dnevno svjetla bila nam je dovoljna košulja kratkih rukava, a po noći smo svako trebali džemper. Za vrijeme sušne sezone sva trava se osuši i sve miruje, a na zemlji se ne može ništa raditi, sve dok ne počne padati kiša. Sve se budi kada počne kišna sezona: sve počinje bujati, brda se pokriju zelenom travom kao da ih je netko pokrio zelenim tepihom. Obzirom da se stanovništvo većinom bavi poljoprivredom i stočarstvom, započinju radovi u polju, a stoka (blago) uživa na brdima; pasući mladu, zelenu travu.

Po dolasku (1986. god.), u misiji Luhwinji zatekao sam naše misionare fra Antu Vukušića, fra Dragu Gverića i Amerikanca fra Marca Neumanna, koji je bio brat laik i liječnik. Od sestara bile su tu s. Blaženka Barun, s. Erika Dadić, s. Romana Baković, s. Mirabilis Višić, s. Večenega Dovernić i s. Mirjam Penić. U našoj drugoj misiji Nyjatende, bili su fra Božo Ćurčija i fra Ilija Barišić. Bio sam ugodno iznenađen i zadivljen kako oni svi rade sa zanosom i radošću. Posla je bilo za sve i previše. Samo naša misija Luhwinja, s velikim centrima Burhinyi i Kazibom, ima površinu od 3.600 km². To je ogroman prostor, kojeg je trebalo pokrivati s malim brojem misionara i misionarki. Do sada su se od misije Luhwinje odvojili Burhinyi i Kaziba, i postale zasebne župe. Radi usporedbe, sada svaka župa ima po trojicu franjevac-svećenika. Svi su oni domaći sinovi, koje

smo mi odgojili prije napuštanja misija i povratka u naše provincije.

Odmah sam vidio da je misija dobro organizirana i da svatko zna što će i kako raditi. Puno se toga gradilo, jer je misija bila relativno mlada, pa je puno toga nedostajalo. Gradili su se škole, dispanzeri, manje crkve po udaljenim selima i velika crkvu u centru župe. Misija je imala 50 manjih centara, bazičnih zajednica rasprostranjenih po cijeloj misiji. Svaka ta zajednica je imala svoje odgovorne, sve je to trebalo koordinirati i obilaziti. U misiji je bilo preko 100 vjeroučitelja dobrovoljaca, jer bez njih se ne bi moglo držati ovako veliku misiju. Na području cijele misije bilo je preko 100 tisuća stanovnika, od čega preko 20 tisuća katolika. Vjeroučitelji su držali pouke tijekom 4 godine prije krštenja. Sve se provjeravalo i organiziralo s domaćim ljudima u misiji. Možda će se netko upitati zašto odrasloj osobi treba održati 4 godine pouke prije krštenja. Znamo da oni nemaju kršćanske kulture i da žive u sredini koja ima poganske običaje i tradiciju koja se suprotstavlja kršćanstvu. Nije im se lako svega toga brzo osloboditi, zato je potrebno duže vrijeme da se postupno oslobode loših navika i običaja, a da s vremenom uvažavaju i prihvate kršćanske istine i moral.

Rad u kući odgoja

U našoj misiji Luhwinja proveo sam godinu dana, zatim sam premješten u Nyatende, novootvoreni samostan i u kuću odgoja budućih fratara. Ovaj samostan i kuća odgoja su 12 km udaljeni od grada Bukavu. Tu sam proveo 9 god. Misija Nyjatende teritori-

jalno je mnogo manja od Luhwinje, ali broj katolika je dvostruko veći. Blizu je grada, pa je gušća naseljenost a i veći je postotak kršćana u odnosu na Luhwinju. U misiji Nyjatende župnik je bio fra Božo, a u samostanu smo bili fra Ilija i ja s domaćim fratrom Josefom Kalanbajom. Nas trojica smo počeli odgajati domaće mladiće, pripremajući ih kroz kandidaturu i postulaturu za novicijat. Kroz tih 9 god. vršio sam dužnosti vikara, ekonoma i gvardijana. Mislim da je najbolje što smo mogli napraviti kao misionari to što smo odgojili i pripremili domaće mladiće za fratre i svećenike, koji će sve započeto nastaviti i napravljeno održavati. Da nismo imali svojih nasljednika u misiji nakon povratka u domovinu, sve bi se to srušilo i išlo unatrag; kako duhovno tako i materijalno.

Danas su od tih dviju misija nastale već 4 župe te samostan i kuća odgoja. Na tih 5 mjesta djeluje 16 franjevac-svećenika. Mi, hrvatski misionari, u pokrajini Kivu formirali smo 36 mladih redovnika. Jedan od njih je u Turskoj, jedan u Jeruzalemu, dvojica u centralnoj Africi, neki studiraju u Rimu za profesore, neki u Kolveziju već predaju na teologiji, a drugi su po župama diljem Konga. Ove činjenice govore kako je naša Provincija ispravno postupila kada je donijela odluku da svoje fratre pošalje u misije u Afriku. Ako se još u obzir uzmu tisuće pripremljenih i krštenih te mnogi izgrađeni objekti za potrebe župe i lokalnog stanovništva, opravdanost boravka u misijama postaje uvjerljivija. ❖